

Informaatiotutkimus tänään - Informationsvetenskapen idag

Vuosi on taas kulunut siitä kun viimeksi kirjoitin jo perinteeksi muodostuneen loppuvuoden pääkirjoitukseni. Kuluneeseen vuoteen on mahtunut erilaisia tilaisuuksia ja tapahtumia, joista ei vähäisimpinä juhlallisuudet sen kunniaksi että kaksi kolmesta informaatiotutkimuksen oppiaineesta on täyttänyt pyöreitä vuosia. Viime vuoden joulukuussahan Tampereella juhlittiin seminaarilla oppiaineen 40-vuotista taivalta. Oppiaineen historiasta voi lukea Informaatiotutkimus-lehden numerosta 3/2012, jossa juhlaseminaarin puhujat Oili Kokkonen ja Vesa Kautto valottavat neljänkymmenen vuoden takaisia tapahtumia. Tänä vuonna on kulunut 30 vuotta siitä kun professori perustettiin Åbo Akademiin ja tätäkin juhlittiin seminaarilla lokakuun viimeisenä päivänä. Oulussakin oppiaine on ensi vuonna toiminut neljännesvuosisadan ajan, joten voi todeta että oppiaine on kaikissa yliopistoissa kasvanut aikuiseksi.

Vaikka koulutus periaatteessa antaa saman pätevyuden kaikissa näissä opinahjoissa, koulutukset eroavat sisällöiltään jonkin verran. Suurimmat erot näkyvät kuitenkin tutkimustasolla, kun eri laitokset ovat vuosien saatossa kehittäneet hieman erilaiset tutkimusprofiilit, johtuen esimerkiksi erilaisista kiinnostuksen kohteista ja saadusta tutkimusrahoituksesta. Tutkimushan sitten taas osaltaan vaikuttaa myös koulutuksen sisältöön, sillä opetuksenhan kuuluu perustua tutkimukseen. Kiinnostuksen kohteet ja arkirealiteetit, kuten monessa yliopistossa viime vuosina toteutetut organisaatiomuutokset, ovat varsinkin viime vuosina vieneet informaatiotutkimuksen oppiaineet lähemmäksi toisia yliopistoissa toimivia aineita mikä on johtanut uusiin mahdollisuuksiin myös koulutuksessa. Tampereella oppiaine toimiikin nykyään yhdessä interaktiivisen median aineen kanssa informaatiotieteiden yksikössä ja Åbo Akademiassa laitoksessa nimeltä kauppakorkeakoulu, jonka seurauksena ollaan yhdessä oppiaineiden kansainvälinen markkinointi ja organisaatiot ja johtaminen kanssa toteuttamassa tietojohdantamisen maisterilinjaa.

Oulussa informaatiotutkimuksen yhteydessä toimii tiedeviestinnän maisteriohjelma joka toteutetaan yhteistyössä aate- ja oppihistorian kanssa. Tämä osoittanee sen, että informaatiotutkimus on hyvin rajoja ylittävä ja monimuotoinen oppiaine.

Informaatiotutkimuksen laaja-alaisuudesta kertoo esimerkiksi tämän lehden vaihtelevat sisällöt, ja erityisesti Informaatiotutkimuksen päivien esitykset. Marraskuun alkupäivinä Åbo Akademin tiloissa järjestetyillä, järjestyksessään toisilla I-päivillä pidettiin yhteensä 43 esitystä, seitsemään teemaan ryhmitettynä: Informaatiolukutaidot ja informaatiokäyttäytyminen oppimisen kontekstissa, Kirjastot ja sosiaalinen media, Tiedonhallinnasta tiedon hallintaan, Asiakirjahallinto, Tieteellinen kommunikaatio, Kaunokirjallisuuden lukeminen, lukemisen tukeminen ja haku yleisissä kirjastoissa sekä Terveysteen liittyvä tieto ja terveyteen liittyvä informaatiokäyttäytyminen. Yhteensä noin sata henkilöä osallistui päiville joko vain yhtenä tai molempina päivinä, ja näyttää siltä, että päivät ovat vakiinnuttamassa asemansa. Tarkoituksena onkin, että kolmannet I-päivät järjestetään Oulussa kahden vuoden kuluttua. Esityksiin liittyvät abstraktit on luettavissa Informaatiotutkimus-lehden numeron 3/2012 verkkoversiosta, ja toiveena olisi että joistakin aiheista kirjoitettaisiin lehteen myös artikkeleita.

Elokuussa Helsingissä järjestettiin IFLA-konferenssi, jossa sekä Informaatiotutkimuksen yhdistys että lehti esittäytyivät. Yhdistys oli ennen tätä tilaisuutta valinnut itselleen logokilpailuun osallistuneiden ehdotuksien joukosta logon ja hankkinut yhdistyksestä ja lehdestä kertovan esitteen. Informaatiotutkimus-lehti esittäytyi tämän lisäksi historiansa ensimmäisellä englanninkielisellä pääkirjoituksella. Numero 2/2012, jossa tämä julkaistiin, oli luettavissa verkossa muutama päivä ennen IFLA:n alkua, ja siihen numeroon tulikin kiitettävästi aineistoa. Viimevuotiseen verrattuna lehteen onkin tänä vuonna tullut runsaammin aineistoa, ja jälleen kerran ilahduttavasti erilaisista aiheista. Vuosikerrasta 31 löytyy

esimerkiksi varsinaisten artikkeleiden joukosta seuraavat aiheet: vuorovaikutuksen käsite tiedon luomisen nykytutkimuksessa, kuvataiteilijoiden tietokäyttäytyminen työprosessissa, CIDOC CRM-viitemalli, joka mahdollistaa muistiorganisaatioiden tietojen yhteiskäyttöisyyttä, hiljaisen tiedon käsite ja hiljaisen tiedon tutkimus, sekä pienten ja keskisuurten yritysten osallistuminen julkiseen tiedon jakamiseen kaupunkisuunnittelualalla. Jonkin verran huolestuttavaa on kuitenkin, että painettua vuosikirjaa tilataan vuosi vuodelta yhä vähemmän. Liekö syy tähän se, että useimmille riittää avoimesti verkossa oleva aineisto, vai onko kyseessä yleinen taloudentilanteen heikkenemisestä johtuva ilmiö, vai jokin muu syy? Verkkolehteä on julkaistu nyt viisi vuotta, ja kiitos Matti Lassilan olen saanut tietää että kävijöitä on kuluvan vuoden ensimmäisten 11 kuukauden aikana ollut runsaat 3500. Näistä lähes kaksi kolmasosaa on uusia kävijöitä, joita Google Analytics pystyy erottamaan aikaisemmista kävijöistä jokaisen kävijän selaimen asettamansa cookien avulla. Marraskuun alussa kävijöitä oli jonkin verran keskimääräistä enemmän, mikä varmasti johtuu siitä, että silloin käytiin lukemassa I-päivien abstrakteja. Verkkolehti siis tavoittaa ihan mukavasti lukijoita, kun lehden sivujakin on katsottu yli 20000 kertaa vajaan vuoden aikana. Kysymys onkin, onko aika ajamassa painetun vuosikirjan ohi?

* * *

Ett år har åter gått sedan jag senast skrev den numera traditionella ledaren i slutet av året. Under det år som gått har det funnits olika tillställningar och händelser, inte minst festligheterna i samband med att två av de tre informationsvetenskapliga utbildningarna har fyllt jämna år. I december ifjol firades ju ämnets 40-åriga historia i Tammerfors med ett festseminarium. Om ämnets historia kan man läsa i tidskriftens nummer 3/2012, där Oili Kokkonen och Vesa Kautto som talade vid seminariet belyser händelser från 40 år tillbaka i tiden. I år hade det gått 30 år sedan en professur i ämnet grundades vid Åbo Akademi, och även detta firades med ett seminarium den sista oktober. Nästa år har läroämnet även funnits i Uleåborg i ett kvartssekel, så man kan konstatera att ämnet vid alla universitet har blivit vuxet.

Även om utbildningarna vid alla dessa lärosäten i princip ger samma kompetens finns det vissa skillnader i utbildningarnas innehåll. De största

skillnaderna finns dock på forskningsnivå, när de olika institutionerna under årens lopp har utvecklat lite olika forskningsprofiler, beroende på t.ex. olika intresseobjekt och erhållen forskningsfinansiering. Forskningen i sin tur påverkar naturligtvis utbildningens innehåll, eftersom undervisningen bör baseras på forskningen. Såväl intresseobjekten som vardagens realiteter, så som de organisationsförändringar som utförts inom många universitet de senaste åren, har i synnerhet de senaste åren fört informationsvetenskapen närmare andra läroämnen vid universiteten, och detta har även lett till nya möjligheter inom utbildningen. I Tammerfors fungerar informationsvetenskapen idag tillsammans med ämnet interaktiva medier inom enheten för informationsvetenskaper, och vid Åbo Akademi hör ämnet till en institution vid namn handelshögskolan. Till följd av detta håller man tillsammans med ämnena internationell marknadsföring och organisation och ledning på att förverkliga en magisterlinje i informationsledning. I Uleåborg fungerar i anslutning till ämnet informationsvetenskap ett magisterprogram för vetenskapskommunikation, som förverkligas i samarbete med ämnet idé- och lärdomshistoria. Detta tyder på att informationsvetenskapen är ett väldigt gränsöverskridande och mångformigt läroämne.

Det som säger något om hur brett informationsvetenskapen är som område, är t.ex. denna tidskrifts varierande innehåll, och särskilt presentationerna vid de Informationsvetenskapliga dagarna. Vid de i ordningen andra I-dagarna som ordnades i Åbo Akademis utrymmen de första dagarna i november hölls sammanlagt 43 presentationer under sju olika teman: Informationskompetens och informationsbeteende i en lärokontext, Sociala medier på biblioteken, Från management till bemästring av information, Dokumentförvaltning, Vetenskaplig kommunikation, Läsning av, stöd för läsning av och sökning av skönlitteratur i allmänna bibliotek, samt Hälsorelaterad information och informationsbeteende i anslutning till hälsa. Sammanlagt deltog cirka hundra personer under en av eller båda dagarna, och det verkar som om dagarna håller på att befästa sin position. Avsikten är att de tredje I-dagarna ordnas i Uleåborg om två år. De referat som hör ihop med presentationerna finns att läsa i nätversionen av tidskriftens nummer 3/2012. Förhoppningsvis kommer något av dessa ämnen även att bli en längre artikel som skrivs för tidskriften.

I augusti ordnades IFLA-konferensen i Helsingfors, och där presenterade sig såväl Föreningen för informationsforskning som tidskriften Informaatiotutkimus. Föreningen hade inför detta tillfälle valt en logotyp bland de förslag som inkommit under en logotävling, samt införskaffat en broschyr där såväl föreningen som tidskriften presenterades. Tidskriften presenterade sig dessutom med den första engelskspråkiga ledaren i sin historia. Nummer 2/2012, där denna ledare publicerades, fanns tillgänglig på nätet några dagar före IFLA-konferensen, och till det numret kom det lite mer material. Jämfört med fjolåret har det i år inkommit en del mer material, och igen en gång glädjande nog om olika ämnen. I årgång 31 finns följande ämnen bland de egentliga artiklarna: begreppet växelverkan i nutida forskning om kunskapsskapande, bildkonstnärers informationsbeteende under arbetsprocessen, CIDOC CRM-referensmodellen, som möjliggör sam användning av information från minnesorganisationer, begreppet tyst kunskap och forskning om tyst kunskap, samt små och medelstora företags deltagande i offentlig informationsförmedling inom stadsplaneringsbranschen. Det är ändå rätt bekymmersamt att allt färre prenumererar på den tryckta årsboken år för år. Beror detta på att de flesta nöjer sig med det material som finns fritt tillgängligt på nätet eller är det ett allmänt fenomen beroende på det allt svagare ekonomiska läget, eller finns det någon annan orsak? Nättidskriften har nu publicerats i fem år, och tack vare Matti Lassila har jag fått veta att tidskriften under innevarande års första elva månader hade drygt 3500 besökare. Av dessa är nästan två tredjedelar nya besökare, som Google Analytics kan skilja från tidigare besökare genom att i varje besökares webbläsare installera en cookie. I början av november besökte lite fler än medeltalet webbsidan, vilket säkert beror på att man då läste abstrakten från I-dagarna. Nättidskriften har alltså rätt många läsare, under ett knappt år hade man tittat på webbsidorna mer än 20000 gånger. Frågan är då, håller tiden på att rinna ut för den tryckta årsboken?

Turussa-Åbo 30.11.2012

Kristina Eriksson-Backa